

SPOROČILO ZA JAVNOST

Projekt CSD OSV in Vstopne točke za dolgotrajno oskrbo

Naj 'Nevidni heroji' postanejo vidni

Nevidni heroji so projekt oziroma ideja, s katero želimo zaposleni na CSD OSV opozoriti na osamljeno, prezrto in ranljivo skupino starejših prebivalcev, ki kljub sodobni digitalizaciji in številnim socialnim storitvam ter programom, ki so v občinah na voljo, včasih ne najdejo poti do podpore. Projekt je podprt z različnimi akcijami, s katerimi želimo opozoriti na težave starajoče se družbe: njihovo duševno zdravje, postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, potrebo po dolgotrajni oskrbi, nasilje nad starejšimi, ki ga vsako leto obeležujemo 15. junija. Dogodek predstavlja pomemben korak k povezovanju lokalne skupnosti na področju skrbi za starejše. Posebej smo ponosni na istoimensko razstavo avtorja Ivana Petriča, ki si jo bodo lahko obiskovalci ogledali junija in julija v 1. nadstropju, v času uradnih ur. Znotraj projekta bo naš center oziroma enota Domžale s strani Društva Spominčica – Alzheimer Slovenija obenem slavnostno prejel certifikat Demenci prijazna točka.

Center za socialno delo Osrednja Slovenija – vzhod namerava ozaveščevalno akcijo izvesti v občinah Domžale, Mengeš, Trzin, Lukovica in Moravče. Nevidni heroji so ideja, skozi katero nagovarjamo javnost s pomočjo ozaveščevalnih plakatov, predstavitvene stojnice vstopne točke za dolgotrajno oskrbo v Zdravstvenem domu Domžale v začetku junija, vsebin na družbenih omrežjih, razstave fotografij avtorja **Ivana Petriča**, članki v medijih in dvigom zavesti o tem, da ranljivo skupino starejših ne ignoriramo, ampak jih upoštevamo, jim prisluhnemo in pomagamo ter usmerimo.

Pomoč skozi dolgotrajno oskrbo

Zakon o dolgotrajni oskrbi zaenkrat še ni ustaljen sistem, še vedno doživlja spremembe in se na ravni Slovenije sooča s tisočeriimi vlogami in vprašanji. Resda je namenjen vsem starejšim od 18. let, ki se znajdejo v situaciji, ko potrebujejo pomoč, a med vlagatelji je zagotovo največ starejših občanov in občank. Tudi na Območnem CSD deluje Vstopna točka za dolgotrajno oskrbo (VT), kamor se posameznik ali svojci obrnejo, ko potrebujejo informacije, svetovanje ali želijo z vlogami uveljaviti pravice iz dolgotrajne oskrbe. Vstopne točke so hkrati 'filter', kjer se prepoznavajo druge socialne stiske, so stične točke izvajalcev dolgotrajne oskrbe, vlagateljev in ministrstva. Po zadnjih podatkih Inštituta RS za socialno varstvo v desetih občinah, ki jih pokrivamo, živi 139.361 prebivalcev, lani pa smo samo na naši VT

prejeli 939 vlog. Do sedaj je bilo na VT CSD OSV rešenih okoli 600 ugodilnih odločb. Kot zanimivost dodamo še podatek, da je bilo v Sloveniji opravljenih več kot 6.600 ocen vlagateljev.

»Dolgotrajna oskrba je z uveljavitvijo Zakona o dolgotrajni oskrbi pomembno nadgradila podporo ljudem, ki zaradi starosti ali bolezni potrebujejo pomoč pri vsakdanjem življenju. Kot svetovalci na vstopni točki na terenu vsakodnevno vstopamo v domove ljudi in ob izvedbi ocen upravičenosti pogosto odkrijemo stiske, ki so bile do takrat skrite – zlasti pri starejših, ki si pomoči ne zmorejo ali ne znajo poiskati sami. V zahtevnejših in kriznih primerih sodelujemo z drugimi strokovnimi službami znotraj centra za socialno delo, saj lahko le s timskim pristopom učinkovito rešujemo kompleksne situacije. Dolgotrajna oskrba tako ni le sistem pravic, temveč pomemben mehanizem, ki omogoča, da pomoč doseže tudi najbolj ranljive in pogosto spregledane posameznike,« ob dogodku poudarja vodja VT za dolgotrajno oskrbo, Janja Česnik.

Potreba po skrbništvu - varnostna mreža za dostojno starost

V času, ko se slovenska družba pospešeno stara, vprašanje pravne varnosti najranljivejših postaja ena osrednjih nalog državne in lokalne socialne politike. To s seboj prinaša specifično odgovornost: kako poskrbeti za občane, ki zaradi upada kognitivnih moči ne morejo več varno in samostojno paziti nase? Odgovor na te potrebe se skriva v sodobnem sistemu skrbništva, ki ni več tog birokratski ukrep, temveč prilagodljiv ščit zaščite.

»V javnosti pogosto vlada prepričanje, da sta sama starost ali telesna oslabeleost razloga za postavitvev pod skrbništvo. To ne drži: ukrep je namenjen izključno osebam, ki zaradi trajnih sprememb v duševnem zdravju ali kognitivnem delovanju postanejo ranljive v pravnem prometu in potrebujejo zastopnika, ki bo namesto njih sprejemal varne odločitve,« je pojasnila Maruša Murko Keber, univ. dipl. pravnica, zaposlena na CSD OSV.

Sodobna zakonodaja prinaša ključno novost: postavitvev pod skrbništvo ni več samodejen in popoln odvzem pravic. Danes se v postopkih pred sodiščem uporablja individualiziran pristop. To pomeni, da sodišče v vsakem posameznem primeru posebej določi obseg pomoči. Če denimo nekdo zaradi kognitivnih težav ne more več varno upravljati financ, skrbnik prevzame le ta del odgovornosti. Na vseh ostalih področjih, kjer je posameznik še sposoben samostojne presoje, pa ohrani svojo avtonomijo, vključno z volilno pravico in odločanjem o vsakdanjih stvareh, ki ohranjajo njegovo dostojanstvo.

Vloga centra za socialno delo

Pomembna varovalka je pregleden nadzor centra za socialno delo (CSD), ki bdi nad delom skrbnika. Skrbnik ne more poljubno razpolagati s premoženjem varovanca; za vsako večjo odločitev potrebuje soglasje CSD. V primerih, ko starejši občan nima bližnjih sorodnikov ali pa ti zaradi različnih razlogov ne morejo (ali nočejo) prevzeti te dolžnosti, skrbništvo prevzame CSD sam prek svojega strokovnega delavca. Ta sistem zagotavlja, da nihče v naši skupnosti ne ostane brez zaščite, ko jo zaradi mentalnega upada najbolj potrebuje. Na območju občin, ki ga pokriva Center za socialno delo Osrednja Slovenija - vzhod, je tako

denimo pod takim neposrednim skrbništvom približno 45 oseb, od tega je velik delež starejših občanov.

Skrbništvo kot obljuba solidarnosti

Maruša Murko Keber dodaja, da se na skrbništvo danes ne gleda kot na odvzem svobode, temveč gre za ciljno usmerjeno pomoč, ki posameznika varuje točno tam, kjer sam zaradi bolezni ne more več varno odločati. Postopki v zvezi s postavitvijo pod skrbništvo so skrbno vodeni, da ne bi prišlo do neutemeljenih posegov v svobodo posameznika; nezmožnost skrbi za lastne koristi mora biti trajna in strokovno dokazana s strani zdravniške stroke. Pravočasna uvedba skrbništva pogosto prepreči nepopravljivo škodo, zato je ključno, da se svojci odzovejo že ob prvih znakih resnih kognitivnih težav. Skrbništvo je navsezadnje odraz najvišje stopnje solidarnosti – je obljuba naše skupnosti, da nihče ne bo ostal prepuščen usodi takrat, ko sam zaradi bolezni ne bo več mogel varno voditi svojega življenja.

Nasilje nad starejšimi

»15. junij obeležujemo mednarodni dan ozaveščanja o nasilju nad starejšimi. Ker je projekt 'Nevidni heroji' povezan s starejšo populacijo, ki je ne glede na svojo aktivnost, ranljiva populacija, je prav, da ob tem dogodku opomnimo tudi na nasilje nad starejšimi. Nasilje nad starejšimi se najpogosteje dogaja v domačem okolju s strani bližnjih oseb, ki zanje skrbijo. Smo starajoča se družba, pri čemer je naša življenjska doba vedno daljša, a ne nujno kakovostnejša. Bodimo družba, ki prepozna nasilje, zagotavlja varno okolje starejšim, nudi pomoč osebam, ki skrbijo za starejše, in vzgaja mlade za spoštljiv in občutljiv odnos do starejših,« je poudarila Nataša Keršič, koordinatorica za preprečevanje nasilja in vodja interventne službe na CSD OSV.

Spregledano duševno zdravje starejših

Velikokrat, ko govorimo o zdravju, imamo večinoma v mislih telesno zdravje, vse premalokrat pa se vprašamo, kaj lahko storimo za svoje duševno zdravje oziroma kaj to za nas sploh pomeni. V času, ko se družba vedno bolj individualizira in se odgovornost za posameznikovo življenje prenaša zgolj nanj samega, pozabljamo, kako velik vpliv imajo družbeni tokovi. Če so še nedolgo nazaj skupaj živele tri generacije in imele isti smisel, je dandanes veliko več izbire in odgovornosti na posamezniku, da se znajde sam in da sam najde svoj smisel.

»Duševno zdravje, kot ga razumemo v najširšem smislu, je neposredno vezano na pomenljive odnose, zadovoljevanje naših potreb pa je možno le v odnosu z drugimi ljudmi. V pozni fazi kapitalizma, ko živimo v preobilju in prenasičenosti vsega ter se za nič več ni treba truditi, saj je vse zgolj en klik stran, se izgubljata zanimanje in vlaganje v medosebne odnose, saj ti zahtevajo veliko truda, prilagajanja, socialnih veščin in čustvene zrelosti. Prav ta trud in mnogoterost, ki ju doživljamo v odnosih, pa nas ohranjata v stiku s svetom okoli sebe in nam ponujata izzive, zaradi katerih možgani tudi v starejših letih ne izgubljajo toliko prožnosti, kar je ena izmed najmočnejših oblik preventive pred upadom kognitivnih sposobnosti,« iz poklicnih izkušenj na področju duševnega zdravja pojasni Vid Lenassi, koordinator obravnave v skupnosti na našem centru.

Biti vključen v družbo torej pomeni nenehno učenje novih znanj in razvijanje novih veščin ter nam daje smisel, saj smo ljudje bitja odnosov. Upokojitev, slabšanje telesnih in možganskih sposobnosti, socialna izolacija ter nenadne življenjske spremembe so zgolj nekateri izmed dejavnikov, ki lahko v starejših letih negativno vplivajo na kakovost življenja, ta pa posledično tudi na duševno zdravje. Najpogostejši težavi sta depresija, ki je pri starejših težje prepoznana, saj se njeni simptomi pogosto izražajo kot izguba zanimanja, utrujenost ali telesne težave, in anksioznost, ki se lahko povečuje zaradi izgube finančne varnosti in skrbi za zdravje. Ob ustrezni podpori so lahko ti simptomi prej prepoznani in tudi ustrezno obravnavani, kar je pomembno za preprečevanje morebitnih hujših stisk.

Vid Lenassi poudarja, kako pomembno je, da smo pozorni in da skrbimo za svoje telesno in duševno zdravje vsak dan, pa četudi zgolj z manjšo gesto. Imeti prave prijatelje, ki nam bodo v stiski prisluhnili in ponudili roko, ter biti pomenljiv del družbe ni zgolj način upiranja osamljenosti in duševnim stiskam, ampak eden ključnih načinov za dolgoživost družbe.

Demenci prijazna točka

CSD OSV, Enota Domžale, bo od junija ponosna nosilka certifikata Demenci prijazna točka. Slednje so namenjene osebam in vsem, ki živijo v lokalni skupnosti (policisti, trgovci, bančni in poštni uslužbenci, farmacevti, gasilci, zdravstveni in socialni delavci). Tam se nudijo informacije o prvih znakih demence, težavah in oblikah pomoči, saj so zaposleni opremljeni z različnimi informacijami, ki jih pridobijo tudi skozi usposabljanje s strani Spominčice. Točko DTP, ki jo bo 11. junija v okviru odprtja razstave in projekta Nevidni heroji slavnostno odprl Franci Gerbec, član upravnega odbora Spominčica-Alzheimer Slovenija, prepoznamo po znaku treh modrih spominčic, ki bo v tem primeru nameščen na vidnem mestu centra. Nedavno je bila v Ljubljani pod okriljem Spominčice – Alzheimer Slovenija, slovenskega združenja za pomoč pri demenci, ki ga že vrsto let vodi Štefanija Lukič Zlobec, organizirana mednarodna konferenca ASK, na kateri je predsednica Spominčice poudarila, da je bolezen še vedno stigmatizirana.

Mag. Marjana Milek Ogrinc, pomočnica direktorice na Enoti Domžale: »Z vzpostavitvijo Demenci prijazne točke na našem centru za socialno delo uresničujemo program 'Živeti z demenco v demenci prijaznem okolju', saj je ravno skupnost tista, ki pripomore k temu, da oseba z demenco ostane aktivna v svojem domačem okolju dlje časa. Z usposabljanjem strokovnih delavcev zagotavljamo ustrezno usposobljenost za nudenje informacij o demenci ter pomoči osebam z demenco in njihovim svojcem. Izjemnega pomena je prav pravočasna prepoznavna boleznin in ustrezen odziv. Naš trud bo usmerjen v to, da bodo osebe z demenco deležne spoštljive obravnave, podpore in pomoči v lokalni skupnosti.«